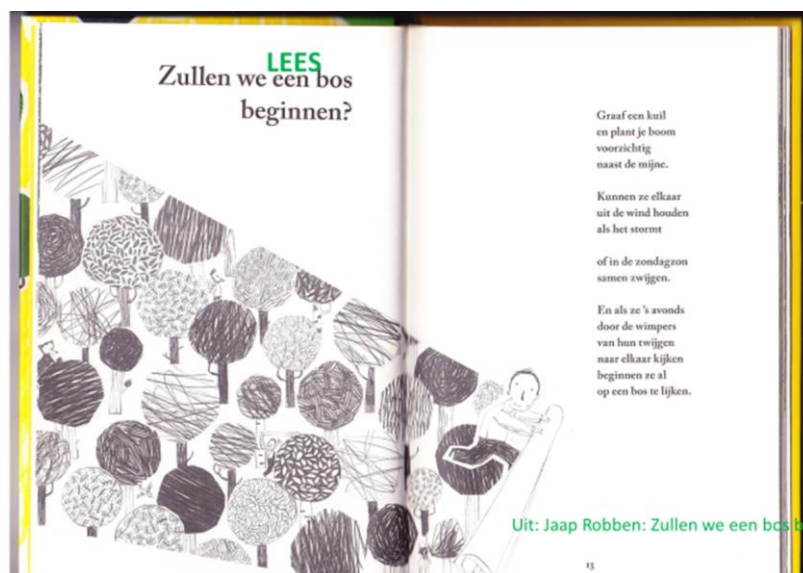

Beter en graag lezen voor elke leerling

Naar een duurzaam leesbeleid op school

Iris Vansteelandt & Jona Hebbrecht

“Reading makes all other learning possible.” (Obama)

Inhoud

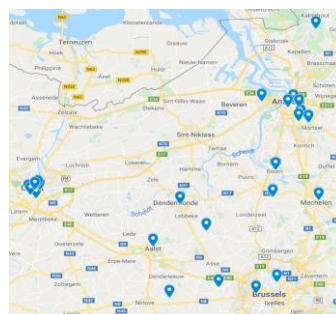
- Kennismaking
- Lezen in gevaar?
- Een ‘sterke’ lezer?
- Een duurzaam leesbeleid
- Een leesbeleidsproces

Kennismaking

Wie zijn wij?

- = prioritair nascholingstraject met 24 scholen
- = onder begeleiding van AP Hogeschool, Odisee & Iedereen Leest
- = i.s.m. Canon Cultuurcel, bibliotheeksector, collega-lerarenopleiders, onderwijscentra en pedagogische begeleidingsdiensten
- = werken aan een duurzaam leesbeleidsproces

Inhoud

- Kennismaking
- **Lezen in gevaar?**
- Een 'sterke' lezer?
- Een duurzaam leesbeleid
- Een leesbeleidsproces

Lezen in gevaar?

BEGRIPPEND LEZEN

'Meestal lezen de kinderen alleen als er tijd over is'

De Onderwijsinspectie onderzocht waar het in het Vlaamse basisonderwijs precies fout loopt met het begrijpend lezen. 'De scholen en de leerkrachten waren blind.'

Klaas Meesters
17 april 2020 om 10:29 uur

Leerlingen basisonderwijs scoren slechter op lezen en luisteren dan vijf jaar geleden

Vlaamse leerlingen scoren steeds slechter op internationale leestests. Waar liggen de oorzaken?

Jan Rijkers: "Uit PIRLS weten we dat veel minder tijd gereserveerd wordt voor lezen dan 20 jaar geleden. Er is vooral minder aandacht voor **technisch lezen**, het vlot kunnen verklanken van wat er staat. Vlot technisch kunnen lezen is essentieel, maar het schiet erbij in omdat scholen in Vlaanderen en Nederland veel andere doelstellingen moeten realiseren: EHBO, tanden poetsen, beweging, drugpreventie, gezond leven, met geld leren omgaan ..."

"Een andere vrij simpele verklaring is dat teksten in de basisschool zelden langer zijn dan een halve bladzijde. Bij PIRLS moeten ze ook langere teksten begrijpen."

Robbe De Gramm,
Tobias Gierkens
18 dec 2019

Leesvaardigheid 15-jarigen daalt meer dan ooit en nog half zoveel wiskunde-knobbels: dit zijn de nieuwe PISA-resultaten

Bron: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/12/03/pisa/>

"Als we betere lezers willen, kunnen we ze niet leren tanden poetsen"

Lezen in gevaar?

- **Dalende trend leesmotivatie doorheen lagere en secundaire school**
- **Alarmerende resultaten leesbegrip**

urgentiebesef om nog sterker in te zetten op leesonderwijs

Lezen in gevaar?

- **Actieplan Taalraad o.l.v. de Nederlandse Taalunie**

→ http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/Actieplan_Effectief%20Onderwijs%20in%20begrijpend%20lezen.pdf

- **Reviewstudies met focus op begrijpend lezen**

→ <https://www.vlor.be/publicaties/praktijkgericht-onderzoek/sleutels-voor-effectief-begrijpend-lezen>

→ <https://www.nwo.nl/documents/nro/peil.onderwijs-leesvaardigheid---houtveen-van-steensel--de-la-rie-2019---reviewstudie-begrijpend-lezen>

- **Studies met focus op leesmotivatie**

→ <https://www.cultuur.nl/upload/documents/tinymce/Lees-Een-oproep-tot-een-leesoffensief.pdf>

→ <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/onderzoek/reviewstudie-belicht-leesmotivatie-als-belangrijk-principe-voor-beter-begrijpend-lezen-in-basisonderwijs>

Resultaten onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren

→ <https://www.ugent.be/pp/onderwijskunde/tlj/nl/onderzoek#Onderzoekstopics>

Lezen in gevaar?

Lezen in gevaar?

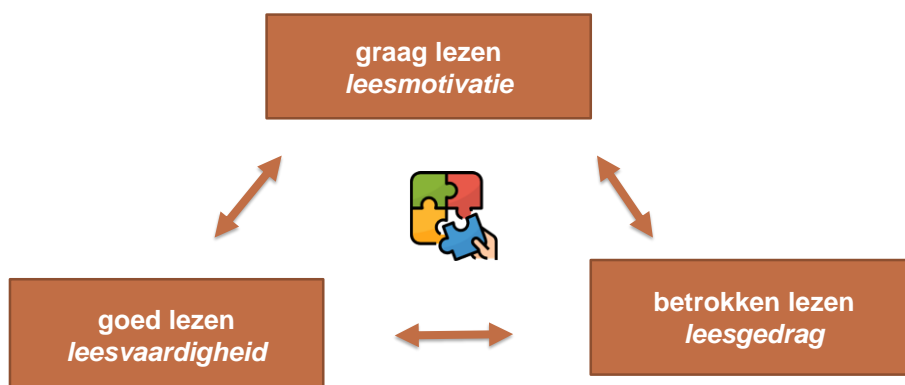
1. Werk vanuit een urgentiebesef
2. Werk met een taal-leesbeleid
3. Werk met effectieve vakdidactiek
4. Werk aan leesmotivatie
5. Geef formatieve feedback

Inhoud

- Kennismaking
- Lezen in gevaar?
- Een 'sterke' lezer?
- Een duurzaam leesbeleid

Een sterke lezer?

(Mol & Bus, 2011)

Inhoud

- Kennismaking
- Lezen in gevaar?
- Een 'sterke' lezer?
- Een duurzaam leesbeleid
- Een leesbeleidsproces

Een duurzaam leesbeleid

Hebbrecht & Vansteelandt (2020, 2021)

Leesbeleidsplan

- Schoolspecifieke visie op leesonderwijs formuleren en visualiseren
- Doelen en acties koppelen aan visie
- Werken op korte, middellange en lange termijn
- Werken op niveau van leerlingen, leerkrachten en school(omgeving)
- Zorgen voor doorgaande leeslijn
- Een dynamisch verhaal maken

Leescompetente leraren

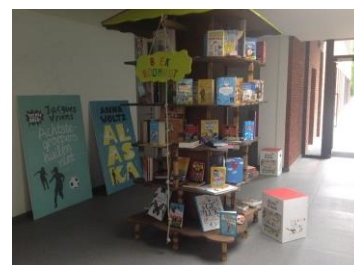

- Focussen op leestechiek, leesbegrip, leesgedrag én leesmotivatie
- Vertrekken van motiverende leesopdrachten
- Transfer maken van leesactiviteit naar andere lessen of (schrijf)opdrachten
- Functioneel inzetten op lezen
- Duidelijke instructies geven over en oefenen met verschillende strategieën voor begrijpend lezen
- Inzoomen op wat, hoe en wanneer bij strategieën
- Expliciet inzetten op interactie met tekst
- Rolmodel zijn
- Lezen promoten
- Tijd maken voor (begeleid) vrij lezen en vaste leesroutines

Krachtige en motiverende leesomgeving

- Krachtige en motiverende leesomgeving op klas- en schoolniveau?

Krachtige en motiverende leesomgeving

Krachtige en motiverende leesomgeving

- Lezen zichtbaar maken
- Aantrekkelijke, uitnodigende leesplekken maken
- Rijk en gevarieerd leesaanbod aanbieden
- Aansluiten bij leesniveau en interesses leerlingen

Leesmonitoring en feedback

- Systematisch opvolgen van de vorderingen van leerlingen
- Focussen op leesteknik, leesbegrip, leesmotivatie en leesgedrag
- Monitoren op verschillende manieren en via verschillende instrumenten
- Weten hoe en waarom je meet en hoe je met meetresultaten aan de slag kan gaan
- Gerichte feedback geven aan leerlingen, ouders, collega's, ...
- Gepast en adequaat differentiëren

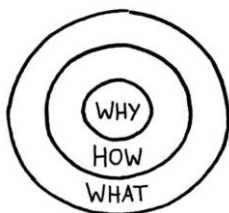
Breed leesnetwerk

- Schoolteam, leerlingen, ouders werken samen met elkaar
- Samenwerking met de bibliotheek, leesbevorderingsorganisaties, de pedagogische begeleidingsdienst, ...
- Organisatie van leesbevorderende activiteiten op klas- en schoolniveau, richten motiverende leesomgeving(en) in, zorgen voor een rijk tekstaanbod, ...

Inhoud

- Kennismaking
- Lezen in gevaar?
- Een 'sterke' lezer?
- Een duurzaam leesbeleid
- Een leesbeleidsproces

Een leesbeleidsproces

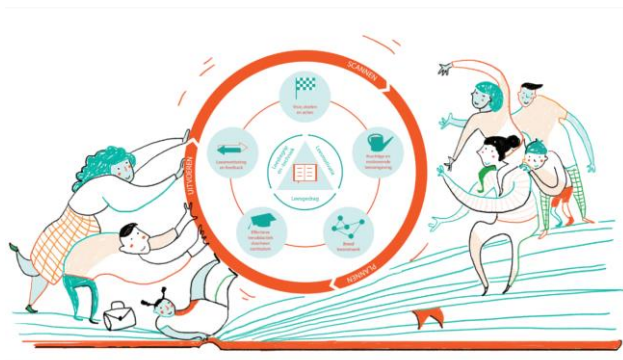
Sinek (2009)

Knoster (1991)

Een leesbeleidsproces

- Stap 1: maak een kernteam
- Stap 2: analyseer je beginsituatie
- Stap 3: stel een gedeelde leesvisie op
- Stap 4: van leesvisie naar leesbeleidsplan
- Stap 5: rol acties uit, evalueer en stuur bij, ...

Hebbrecht & Vansteelandt (2020, 2021)

een cyclisch proces

scannen-plannen-uitvoeren

*scannen-succeservaringen vieren-
bijsturen/plannen-uitvoeren-*

...

Stap 1. Maak een kernteam

BEELD: © Eleni Debo | Iedereen Leest

BEELD: © Galison

Stap 2. Analyseer je beginsituatie

- Wat zijn de sterktes van jullie leesonderwijs?
- Waar liggen noden en uitdagingen?

Stap 3. Een gedeelde visie

- **schoolspecifiek:** rekening houdend met doelpubliek, ligging/context, schoolvisie, eigenheid lerarenteam, leerlingen, ...
- focus op **samenhang leestehniek, leesbegrip, leesgedrag en leesmotivatie**
- de **bouwstenen voor een duurzaam leesbeleid** zijn duidelijk herkenbaar
- het is duidelijk waarom lezen voor de school zo een belangrijk **speerpunt** is

Stap 3. Een gedeelde visie

- Laat je voor de uitwerking inspireren door je eigen schoolvisie, visie op taalbeleid, ...
- Denk na over hoe je over je schoolspecifieke visie op leesonderwijs wilt communiceren met anderen (rekening houdend met je doelpubliek, communicatiekanalen, enz.)
- Hoe je erover wilt communiceren, bepaalt mee je uitwerking

Voorbeeld: Leesvisie De Knipoog, Sint-Jans-Molenbeek

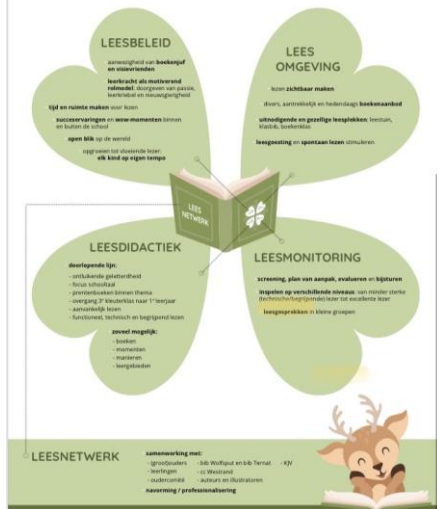

Voorbeeld: Jenaplanschool Lieven Gevaert, Mortsel

Overzicht van het leesbeleid

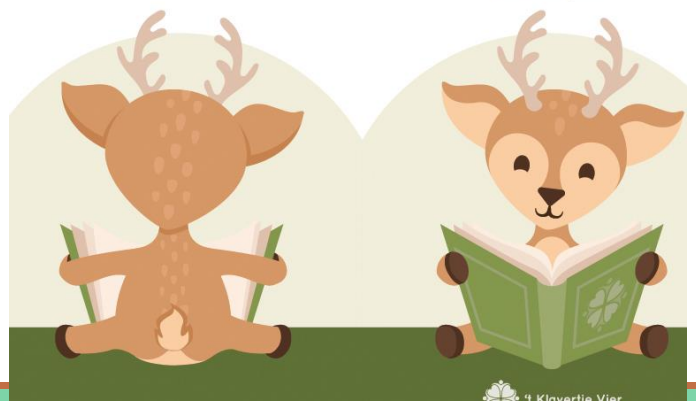

Leesvisie Klavertje Vier, Sint-Martens-Bodegem

PRO LEZEN

leesbeleid | visie

Stap 4. Van leesvisie naar leesbeleidsplan

Schoolspecifieke visie (speerpunten)

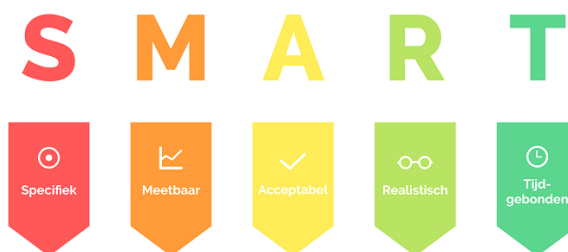
Algemene doelen

Concrete doelen (SMART)

Acties op KT/MLT/LT

**Een voorbeeld:
algemeen doel**

Onze school voorziet in een breed en aantrekkelijk leesaanbod afgestemd op de brede interesses en noden van alle kinderen.

Een voorbeeld:
algemene doel
operationaliseren &
conceptualiseren

Onze school voorziet in een breed en aantrekkelijk leesaanbod afgestemd op de brede interesses en noden van alle kinderen.

Onze school = lln, lkr, ouders, leesnetwerk, ...?

Voorzien in = toegankelijk maken, uitlenen, meebrengen, ...

Breed leesaanbod = fictie, non-fictie, digitaal, op papier, tekstsoorten, teksttype, luisterverhalen, meertalig aanbod, ...

Aantrekkelijk leesaanbod = geen onaantrekkelijke, verouderde boeken, de opstelling nodigt uit, illustraties, tekst spreekt aan, ruim aanbod, ...

Brede interesses = kennen we die eigenlijk wel van alle kinderen?

Noden = ook dit moet goed in kaart zijn gebracht

Alle kinderen = van peuterklas tot en met zesde leerjaar

} zie bouwsteen leesmonitoring

Een voorbeeld:
Concrete doelen

SMART-doelen op 3 niveaus:

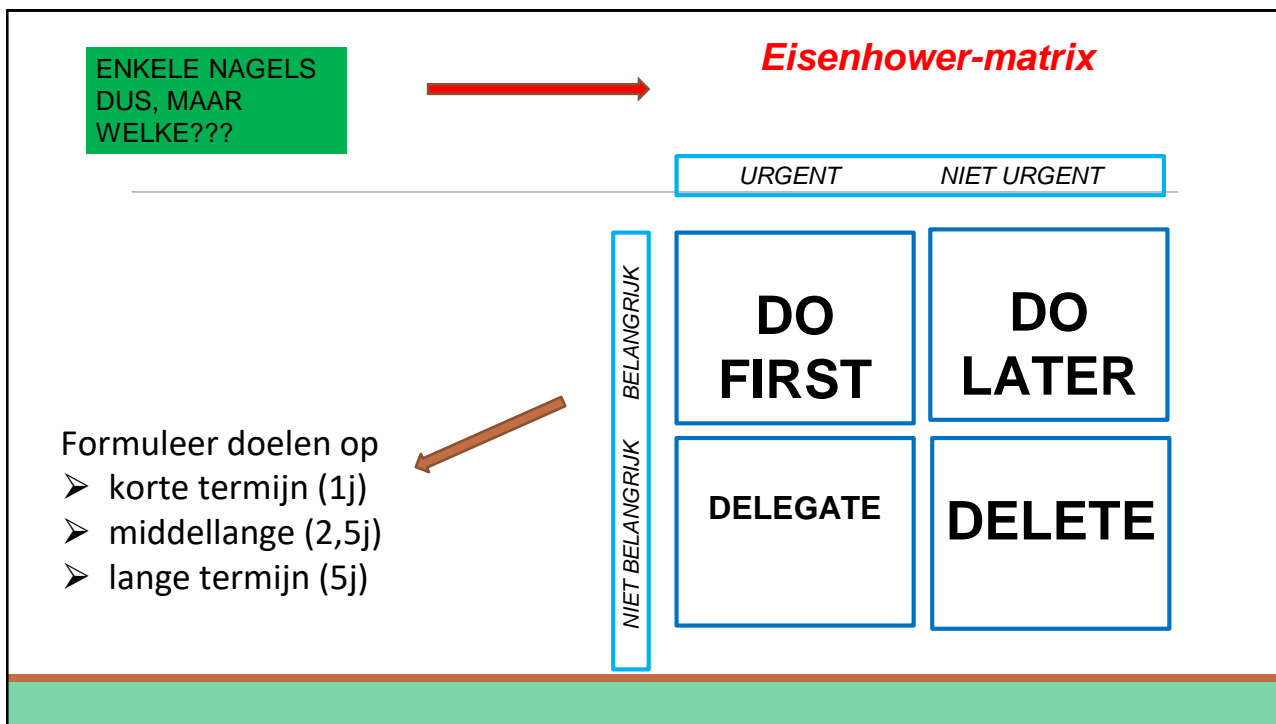
Schoolniveau → - Het **schoolteam** zorgt er samen met **bibmedewerker** voor dat er een breed leesaanbod in elke klas aanwezig is onder impuls van het leesteam.

Leerkracht-niveau → - **Leerkrachten** (eventueel aangevuld met een **bibmedewerker**) screenen het actuele leesaanbod in elke klas.

Leerling-niveau → - **Leerkrachten** werken samen met ouders om leesmaterieel in en uit de klas te brengen.

→ - **Leerlingen** werken samen met de **leerkracht** om in elke klas het leesmaterieel aantrekkelijk beschikbaar te maken voor iedereen.

Jan Lambrechts, Beste boekenmeester 2018:
'Klop niet op te veel nagels tegelijk!'

Een voorbeeld:
Concrete doelen

SMART-doelen op 3 niveaus:

- Schoolniveau → - Het **schoolteam** zorgt er samen met **bibmedewerker** voor dat er een breed leesaanbod in elke klas aanwezig is onder begeleiding van het leesteam. **(MLT)**
- Leerkracht-niveau → - **Leerkrachten** (eventueel aangevuld met een **bibmedewerker**) screenen het actuele leesaanbod in elke klas. **(KT)**
- Leerling-niveau → - **Leerkrachten** werken samen met de ouders om leesmateriaal in en uit de klas te brengen. **(MLT)**
- - **Leerlingen** werken samen met de **leerkracht** om in elke klas het leesmateriaal aantrekkelijk beschikbaar te maken voor iedereen. **(KT)**

Van concrete doelen naar concrete acties

1. brainstorm: alle mogelijke acties
2. kies uit brainstorm max. 2 acties op KT, 2 acties op MLT, 2 acties op LT
3. formuleer die concreet via het billenbankje met Coko en/of smart

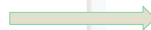

S	Specifiek	WAT?	Ik weet precies wat ik wil bereiken.
M	Meetbaar	WAARAAN?	Ik weet precies waaraan ik kan merken of het resultaat bereikt is.
A	Acceptabel	WAAROM?	Ik weet waarom ik deze doelstelling wil bereiken.
R	Realistisch	WELKE?	Ik weet welke haalbare acties ik ondernemen om mijn doel te bereiken.
T	Tijgebonden	WANNEER?	Ik weet duidelijk wanneer ik begin en wanneer mijn doel bereikt moet zijn.

Een voorbeeld:
Concrete doelen

SMART-doelen op 3 niveaus:

- Schoolniveau — - Het **schoolteam** zorgt er samen met **bibmedewerker** voor dat er een **breed leesaanbod** in elke klas aanwezig is onder begeleiding van het **leesteam**. (MLT)
- Leerkrachtniveau — - **Leerkrachten** (eventueel aangevuld met een **bibmedewerker**) screenen het actuele **leesaanbod** in elke klas. (KT)
- Leerlingniveau — - **Leerkrachten** werken samen met de **ouders** om **leesmateriaal** in en uit de klas te brengen. (MLT)
- - **Leerlingen** werken samen met de **leerkracht** om in elke klas het **leesmateriaal aantrekkelijk beschikbaar** te maken voor iedereen. (KT)

Wilde brainstorm / ideeën, (alles mag en kan)

- van de slechte boeken die eruit moeten, maken we meubels, of egeltjes om te verkopen op de kerstmarkt
- beginnen bij kleuter en zo naar zesde leerjaar of iedereen in dezelfde week? → beter tegelijk. Maken we er een gezellig event van? Met muziek en hapjes?
- Wat doen we als er niets meer overschiet?
- we maken een lijst met soorten en types erop en dan kun je turven hoeveel je ervan hebt.
- Eerst kwantiteit en dan kwaliteit checken of alles in één keer: best alles in één keer?
- Dat is veel werk voor 1 lkr
- Wie beslist wat er goed is → leesteam moet checklist maken.

Bijvoorbeeld: KT_LKN screenen leesmateriaal in elke klas (+/-)

DOEL (waarom)	De slechte boeken gaan eruit en we zien wat er tekort is. Het doel is om een breed aanbod te hebben voor ALLE leerlingen, volgens hun interesses en volgens hun noden.
Wat	Inventaris maken van vaste collectie leesmateriaal in elke klas (aantal, soorten en types...)
Wie	elke lk (eventueel met bib)
Hoe	Leesteam levert screeningsinstrument aan (aantal, soorten en types, jaartal ...). LK X van leesteam kent iemand die een screeningsinstrument heeft en vraagt na.
Waar	In elke klas
Wanneer	start feb. 2021 - moment naar keuze - deadline juni 2021
Kosten & consequenties	Geen Wat doen met vuile boeken / oude boeken: creatieve verwerking? Andere bestemming?

Stap 5: rol acties uit, evalueer en stuur bij, ...

Hebbrecht & Vansteelandt (2020, 2021)

Voor meer info:

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2020). Van duurzaam leesbeleid naar sterk leesonderwijs. FONS, 5(1), 5-9.
https://frisonderwijsnederlands.files.wordpress.com/2020/09/fons_6_1_hebbrecht_vansteelandt.pdf

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Leesbeleid maken: hoe doe je dat? MeerTaal, 7(2), 14-16.

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Sterk leesonderwijs maak je samen: leesbeleid in de praktijk. Tijdschrift Taal.

<https://kleutergewijs.wordpress.com/2021/03/01/kijk-over-het-muurtje-het-leesbeleid-op-de-school-van-kleuterjuf-elif/>

Binnenkort: FONS (november 2021): Leesbeleid: Leerlingen aan zet!

Vragen?

'Ik ben zo klein,' zei
de mol

'Ja,' zei de
jongen,
'maar je
maakt een
groot
verschil.'

